Черкаският и Каневски митрополит Теодосий: Няколко Поместни православни църкви предлагат подходящо място за провеждането на истински Всеправославен събор

Служба «Комуникация» на ОВЦВ, 17.04.2026. *Сръбският* ***портал «Живот Цркве»*** *публикува интервю с Черкаския и Каневски митрополит Теодосий. Превод на беседата е публикуван на* ***сайта Патриархия.ру****.*

– Сръбската църква през XX в. е дала двама велики духовни учители и свидетели на Православието – св. Николай Велимирович и преп. Юстин Попович, писали много за духовната криза в Европа, за секуларизацията и бъдещите страдания на Православието. Виждате ли в събитията в Украйна и особено в гоненията, на които е подложена Украинската православна църква, изпълнение на някои от техните предупреждения? И не прозира ли обезхристовеният лик на съвременна Европа зад често пъти лицемерното отношение към УПЦ?

– Православните християни в Украйна се отнасят с огромна почит към св. Николай Сръбски, седемдесетата годишнина от чиято кончина отбелязахме на 18 март. Също и към преп. Юстин Попович, св. Сава Сръбски и другите светци на Сърбия и тяхното духовно наследство.

Ако говорим за духовните причини на събитията в Украйна, то за всеки непредубеден човек са очевидни паралелите с мислите на онези светии, за които споменахте. В началото на XX в., при обстоятелства, които напомнят сегашните, св. Николай Велимирович посочи духовната причина на световната криза – това, че хората са забравили Бога, отстъпили от Него. Смятам, че светецът е бил и си остава прав и спрямо нашето украинско общество…

А онези наши съвременници, за когото думите на православните светии не са авторитет, могат да намерят сходни изводи и при други, да ги наречем авторитети: Ницше, Хайдегер и други философи, говорили от своите позиции по същество точно същото: за разрушителните последици от изчезването на Бога от индивидуалното и общественото съзнание, за кризата на хуманизма като последица от десакрализацията, за перспективата от изчезване на човечността. Напомням, че авторитетният за мнозина в днешна Европа папа Йоан Павел II също много размишляваше над факта, че Западът гради върху руините на комунизма една «цивилизация на смъртта». Всичко това днес се сбъдва пред очите ни, и то не само в Европа.

Ала едно е да размишляваме и да декларираме хуманистични принципи, а съвсем друго е да живеем морално, следвайки Божиите заповеди, да се каем за греховете си и да се поправяме, да се развиваме духовно. Съвсем очевидно е, че без морални принципи в живота на обществото свободата постепенно се превръща в своята противоположност – в робство. И в момента това се наблюдава навсякъде. Става дума за избор между морала и разврата, а значи и между реалната свобода в Бога и робството, а в крайна сметка и между живота и смъртта. За голямо съжаление днес това никой не го разбира. Хората и обществата, зачеркнали Бога от своя живот, изпадат в неща, за които, както казва апостол Павел, не бива и да се говори. Народите и страните, направили това, са обречени на саморазрушение.

Преп. Юстин Попович казва, че грехът е сила, отравяща душата, превръщаща живота в «малък ад», който в перспектива се разраства до вечен ад. И именно в умножаването на греха сръбският светец вижда причината за войните и недъзите, която може да се преодолее само с богочовешката сила Христова.

Към всички нас, които живеем днес, е отправен въпросът на Иисус Христос: «Синът Човеческий, кога дойде, ще намери ли вяра на земята?» (Лк. 18:8). Въпреки всичко обаче ни се иска да вярваме, че стотици хиляди православни християни в Украйна все още отговарят на този въпрос

утвърдително, търпеливо и мъжествено.

– Вие сте минал през физически нападения, съдебни дела и кампании за очерняне в медиите. Какво е било за Вас като епископ най-тежкото в духовно отношение през този период?

– Благодаря Ви за въпроса... Мисля, че този период в моя живот засега все още не е отминал. В Украйна продължава гонението срещу Православната църква: отнемат ни насила храмовете и манастирите, формирано е законодателно поле за пълна забрана на УПЦ на изсмукани от пръстите основания, вярващите са подложени на побоища. В тези религиозни преследвания участват различни обществени институции, както държавни, така и граждански, информационният съпровод на гоненията се осигурява от множество медии. Конституцията днес в Украйна е «на пауза». Хората, които се опитват по законни начини да се бранят и да защитават другите или дори просто да говорят за съществуващите проблеми, са преследвани, срещу тях се фабрикуват наказателни дела.

Против мен лично към този момент са заведени пет наказателни дела, може би има и други, за които не знам. В моя дом СБУ проведе четири обиска, при които беше конфискуван уставът на Черкаска епархия. При всеки обиск конфискуваха всички телефони и компютри, но така и не намериха нищо незаконно в тях. По решение на съда дълго време подслушваха телефонните ми разговори и провеждаха външно наблюдение, но нищо престъпно не откриха. И въпреки това в момента се водят три съдебни дела за мои публични проповеди и интервюта, някои от тях още от времето преди войната. Едното от тези дела наскоро завърши с издаване на обвинителна присъда.

Осъдиха ме за моя проповед с думи на подкрепа и утешение за монахините, които през ноември 2023 г., по време на кървавото заграбване на девическия манастир «Рождество Богородично» в Черкаси, бяха изхвърлени на студа от престъпници във военни униформи. И това съвсем не е преувеличение. Проповедта беше обърната към битите свещеници, вярващи... Тази проповед я има в открит достъп, както и кадрите на кървавите побоища над нашите свещеници и миряни по време на тези погромаджийски действия на радикали във военни униформи. Дело срещу мен заведе тогава запретен бивш свещеник от нашата епархия, чийто син участваше в заграбването, а самият този свещеник се прехвърли към «ПЦУ». Именно на него в края на краищата погромаджиите предадоха ключовете от разорения манастир, за да прави там каквото си иска. И този бенефициент на заграбването заведе дело срещу мен, за да ме накара да мълча, за да не смеят и други хора да изкарват на видело делата на мрака, извършвани сега срещу нашата църква. Прокуратурата поиска за мен две години затвор и сега ще настоява на това в обжалването, което очакваме в най-скоро време.

Разбирам, че на мнозина в Украйна би било по-удобно, ако архиереите и духовенството на УПЦ си мълчат за извършващите се в момента гонения срещу църквата. Ала може ли един епископ да се държи настрана, когато вярата се поругава, когато се гаврят с християните?... Аз принципно съм против това да се прикрива злото.

Относно политически мотивираните присъди, които вече станаха всекидневие в нашата страна, в това число и моята присъда... ние, разбира се, ще се борим за нейното преразглеждане и приемането на правосъдно решение не само като я обжалваме, но, ако трябва, ще стигнем и до Върховния съд на Украйна, и до Европейския съд по правата на човека. Наскоро бяха публикувани данни от отчет на Европейския съд по правата на човека, според които Украйна губи 98% от делата в ЕСПЧ. Това говори ли Ви нещо?

Можем, разбира се, по човешки да се опитаме да разберем логиката на някои украински съдии, издаващи днес несправедливи и дори престъпни присъди по «политическите» дела. Това е и страх за себе си и своите семейства, за своята кариера, а понякога и просто политическа ангажираност. И все пак оправдание за такива решения няма. Както няма оправдание и за конкретните съдии, приемащи тези решения. Сигурен съм, че с течение на времето те ще получат справедлива оценка.

Питахте ме за това кое през този период е било за мен най-тежко в духовно отношение. Ще Ви отговоря. Предателството. Тъкмо това изглежда е най-тежкото, с което съм принуден да се сблъсквам постоянно, и то в различни области и на различни нива на църковния и обществения живот. Предателството спрямо някога изповядваните принципи, предателството спрямо своята история, предателството спрямо здравия разум най-сетне. Войната и гоненията срещу църквата оголиха вътрешното у хората, сякаш свалиха от тях маската на приличието, показаха опаката им страна. У мнозина излезе наяве вътрешното благородство или неговото отсъствие. Понякога е много болезнено да се сблъскваш с това.

Ала Господ е казал: «Блажени сте вие, когато ви похулят и изгонят, и кажат против вас лъжовно каква и да е лоша дума заради Мене. Радвайте се и се веселете, защото голяма е наградата ви на небесата» (Мт. 5:11-12). Думите Христови укрепват и утешават вярващите хора през времена на гонения срещу църквата.

– Във Вашата епархия за голямо съжаление имаше много случаи на заграбвания на храмове и потъпкване на правата на вярващите. Разкажете, ако обичате, как обикновените хора преминават през всичко това. Кое помага на общините да не се разпаднат, а на енориашите да запазят вярата си след като са били бити, осакатявани,

прогонвани от храмовете си? Има ли някакви конкретни истории, които да подчертават упорството, с което нашите братя и сестри бранят православната вяра?

– Загубата на храмовете е временно явление. Такива неща са се случвали често в историята на Църквата. Литургичният живот – ето кое ни обединява. Общините, изпъдени от своите храмове, продължават да участват в тайнството Евхаристия и в другите църковни тайнства. Никой от онези, които живеят с Господа Иисуса и Неговата Чаша, не е изгубен. Нашите общини най-често си търсят предварително временни помещения за своя литургичен живот, и след силовото заграбване на храма се настаняват на мястото, подготвено за богослужение и молитва. Това най-често са превърнати в храмове частни домове по селата или пък апартаменти, тавани и мазета по жилищните блокове в градовете. Такива примери можете да намерите много в открит достъп, и то не само в Черкаската епархия, но и в други епархии. Ние обаче започваме все по-малко да афишираме местата от този род, защото гоненията срещу църквата все повече се засилват и има западни региони, например Лвовска област, където вече става опасно да се събираме дори на такива тайни места за молитва. Вълната на непримиримите гонения постепенно се движи от западна Украйна на изток, и дори тайните събрания на вярващите от УПЦ постепенно се превръщат в мишена за радикалите.

А тези радикали обикновено са под защитата на местните власти, понякога по най-беззаконния начин. Ето, например, заграбеният у нас насила катедрален храм «Св. Архангел Михаил» в Черкаси, най-големият православен храм в Украйна. В кървавото му заграбване участваха силови структури от различни ведомства, операцията беше предварително планирана и разработена. При побоя над православните християни бяха забелязани депутати от градския съвет, а първият, който се яви там, след като вярващите бяха изпъдени, беше кметът Анатолий Бондаренко и неговото обкръжение. Но най-шокиращото в тази ситуация е дори не това, че окупираният катедрален храм де юре си остава и до днес собственост на нашата епархия, а прокуратурата и съдът нехаят за това. Гротескното в тази ситуация е, че окупиралите нашия имот представители ПЦУ вече година и половина не си плащат за това, че ползват чужд храм, и по съдебен ред се опитват да ни накарат нас, битите и изгонени собственици, да плащаме вместо тях техните разходи! Ето в каква безумна ситуация живеем днес.

Но силата Божия в немощ се проявява. И мнозина наши вярващи приемат справедливо тези времена на гонения като време на особен Божи благослов за нашия слаб духовен живот. Общите трудности правят нашите енориаши и свещеници по-силни, молитвите им – по-горещи, а желанието да се причастяват по-често със Светите Христови Тайни – все по-настойчиво и непреодолимо.

– Вие казвате, че натискът срещу УПЦ се засилва. Нещо повече, използват се все по-перфидни и йезуитски методи. Един от тях е насилствената мобилизация на

свещениците. Доколко сериозен е този проблем? За цялата УПЦ ли е актуален той или само за отделни епархии? И как трябва да се реагира на това предизвикателство?

– Насилствената мобилизация е проблем не само за вярващите. Мнозина граждани на Украйна по различни причини не искат или не могат да служат в армията. Много от тях обаче са мобилизирани насила. Колкото за нашите свещеници, то в това отношение ние сме подложени на дискриминация в сравнение с представителите на други изповедания.

Днес ние можем уверено да говорим за преднамерен опит за физическа ликвидация на свещениците на Украинската православна църква чрез мобилизация. В Украйна наскоро бе прието специално дискриминационно законодателство, забраняващо на клириците на нашата църква освобождение от мобилизацията, за разлика от другите украински конфесии, които имат право на пълно освобождаване от военна служба. Според мен това беше направено с една очевидна цел: да обезглавят църковните общини на УПЦ из цялата страна и да лишат вярващите от техните пастири. Днес нашите свещенослужители са насила задържани на улиците и изпращани на фронта. Такива случаи има десетки. Количеството им расте с всеки изминал ден. Някои свещеници бързо гинат на фронта, та нали според църковните правила те нямат право дори да се докосват до оръжие.

Само преди няколко дни аз се изказах на 61-та сесия на Съвета на ООН по правата на човека в Женева в режим на видеоконференция (понеже украинските съдилища не ми позволяват физически да напусна страната, за да взема лично участие в заседанията). Заявих, че властите ловят православните свещенослужители и ги принуждават да участват във войната с оръжие в ръка, прекрасно разбирайки, че това е забранено по канон. При това на клириците на УПЦ, насилствено мобилизирани, се забранява категорично да бъдат капелани, да полагат пастирски грижи над вярващите в редовете на въоръжените сили. Това е сериозен проблем, дискриминация по религиозен признак, която нерядко води до смърт на свещенослужителите.

– Ала нали Украйна днес се представя за правова демократична държава? Какво прави омбудсманът, отговарящ за спазването на правата и свободите на гражданите, в това число и на верните от Украинската православна църква?

– Хубав въпрос. Ще отговоря на него по следния начин. Аз като архиерей на Украинската православна църква и правозащитник по неволя много пъти съм се изказвал в залата на ООН в Женева на различни слушания по въпроса за нарушенията на правата на вярващите в моята страна. И няколко пъти изказванията ни с омбудсмана на Украйна Дмитрий Лубинец бяха буквално едно до друго, с разлика от няколко минути. Той знае много добре кой съм аз и за какво съм принуден да говоря пред мандатарите и дипломатите на ООН. И въпреки това той не само че

не прояви нито веднъж интерес към темата на моите изказвания, които непосредствено засягат сферата на неговите преки отговорности, но и, нарушавайки закона, абсолютно игнорира дори моето официално обръщение към него от името на Черкаската епархия по повод нарушените права на вярващите от Черкаския край и силовото заграбване на катедралния храм в нашия град, когато погромаджии стреляха по нашите енориаши, а мене ме биха с бухалка по главата. Това обръщение беше оформено от нашите юристи по всички юридически правила и съдържаше документирани сведения за гоненията срещу църквата в нашия регион, в нашата епархия. Между другото, тези материали бяха поискани от комисията на ООН по правата на човека в Украйна, тяхната достоверност беше проверена и те легнаха в основата на няколко доклада на ООН по въпроса за нарушаването на правата на човека в Украйна. Но нашият омбудсман просто игнорира всичко това. Мисля, че това много добре характеризира днешното положение с правата на човека в Украйна.

– Наскоро на заседание на Светия Синод на Полската православна църква беше заявено, че украинският църковен конфликт трябва да бъде решен на общоправославно ниво. Според Вас реално ли е в момента да се свика Всеправославен събор или съвещание? Например, във връзка с проблема за защитата на Православието в Близкия Изток? И възможно ли е в рамките на едно такова събрание да се разгледа и украинският въпрос?

– Съдбата на Църквата е в Божиите ръце. Да, теоретически, един Всеправославен събор би могъл да съдейства за възстановяване на православното единство в дух и истина, в общението на Св. Тайнства, в признаването на общите канонични основи и взаимната любов во Христе. Но на практика въпросът за провеждането на Всеправославен събор остава открит по редица обективни причини. Главната от тях според мен е следната. Онзи формат на Всеправославния събор, който бе предложен и се обсъждаше на междуправославните съвещания през XX в. и който сега се натрапва на световното Православие от Фенер и църквите, зависими от него, по никакъв начин няма да може да се смята за събор в светоотеческия смисъл на думата. А това значи, че едно такова събрание няма да има и компетенциите на църковен събор. Защото какво ни предлагат? Вместо всеобщо участие на всички православни епископи от целия свят, както е ставало още по апостолско време и е било утвърдено от Отците на Църквата, предлагат ни участие на равни делегации от всяка Поместна църква с еднакво право на глас – било то делегация от църква с петима епископи или делегация от църква с 500 епископи.

Тоест гласуват не православните архиереи от целия свят, всеки според своята си съвест. Не, гласуват делегации с равни решаващи пълномощия. Една делегация – един глас. 500 епископа – един глас, пет епископа – един глас. Тяхното влияние върху общоправославното решение ще бъде еднакво.

Това значи, че ни предлагат манипулативна подмяна на съборния разум на Църквата под формата на «удобен» регламент. И това при положение, че цял ред общоцърковни въпроси днес са остро полемични и изискват истинско общоправославно решение, а не кулоарни договорки. Нима решенията на едно такова събрание, и то при липсата на консенсус, могат да бъдат запечатани с формулата «Изволися Духу Светому и нам»? Не, разбира се. Предлагат ни една чиста манипулация, на която принципно настояват определени сили в световното Православие. И на нас ни е ясно, защо те настояват на това. Когато те говорят, че провеждането на един пълноценен събор е технически невъзможно, това не е истина. Има няколко Поместни православни църкви, които могат (и предлагат) да предоставят подходящ терен за провеждането на един истински Всеправославен събор. Ала никой не иска и да ги чуе. Ето защо за момента според мен е нереално провеждането на Всеправославен събор в близко бъдеще.

– Е ли ситуацията в Украйна криза, възникнала покрай борбата на Москва и Фенер за юрисдикция? Или всичко това има по-дълбок подтекст и засяга сферата на догматиката? Това са важни въпроси, защото от правилния отговор на тях зависи реалното, а не декларативно изглаждане на съществуващите противоречия.

– Безусловно, такъв подтекст има и той е много по-фундаментален, отколкото може да изглежда на един страничен, нецърковен наблюдател.

От гледна точка на каноничното право ситуацията е следната: в Украйна днес има само една единствена Православна църква, – в момента тя носи името Украинска православна църква. Това е историческата църква в земите, които влизат в състава на съвременна Украйна, и съществува тук вече повече от хиляда години. Нашата църква е непрекъсната правоприемница на Киевската митрополия на Руската православна църква от времето на Покръстването на Русия през 988 г., извършено от св. княз Владимир. По-нататък, по времето на временното двестагодишно разделение на Руската църква на две части, тя носи името Западноруска митрополия, през XX в. – Украинска екзархия на Руската православна църква, а от 27 октомври 1990 г. и до ден днешен – Украинска православна църква със статут на самоуправляваща се църква с широка автономия съгласно Грамотата на Светейшия Патриарх на Москва и цяла Русия Алексий II.

Апостолската приемственост на Украинската православна църква е призната от всички Поместни църкви по света, а каноничността на нейната йерархия, благодатността и действителността на нейните тайнства не предизвикват съмнения у никого. Напротив, каноничността на ръкоположенията в т.нар. «Православна църква на Украйна» поражда, меко казано, сериозни съмнения. И именно това е главният препъни-камък за решаването на въпроса за църковния разкол в Украйна. Нещо повече, този въпрос породи принципно разделение сред йерарсите на

другите Поместни църкви, а също и между цели Поместни църкви. Без преувеличение може да се каже, че този въпрос може да стане причина за нов голям разкол в световното Православие. Християнската съвест на милиони православни миряни, свещеници и йерарси по целия свят не може да се съгласи по никакъв начин с това, че вчерашни схизматици, без покаяние и без законни хиротонии, просто с едно драсване на перото във Фенер изведнъж замениха законната канонична църква в пределите на цяла една православна страна – Украйна. Плюс започнаха да унищожават тази историческа църква с кървавите методи на държавната машина.

Като архиерей на Украинската православна църква, чиято епархия е пострадала силно от действията на ПЦУ и който се познава лично с Патриарх Вартоломей, аз през есента на 2025 г. изпратих до Негово Светейшество открито писмо. В него обърнах неговото внимание на дълбинните канонични и исторически причини за възникналите в Украйна църковни проблеми. Напомних, че нашата църква е минала през също такива трудности и гонения след октомврийския държавен преврат в Руската империя в началото на XX в., когато новата болшевишка власт започва да преследва християните, в това число и опирайки се върху т.нар. обновленци, една изкуствена «червена църква», легализирана по същия начин тогава от Константинопол и зависимите от него църкви. За голямо съжаление, отговор от Патриарх Вартоломей няма и до ден днешен.

– Според Вас каква помощ от страна на другите Поместни църкви би била сега най-полезна за УПЦ?

– Вероятно преди всичко това е молитвената подкрепа. И тя вече е налице. Понякога я усещаме много добре тук, Украйна. Искрено благодарим на Светейшия Патриарх Сръбски Порфирий, а също и на Предстоятелите, йерарсите, свещенослужителите, верните от другите Поместни православни църкви за тази молитвена, духовна подкрепа.

Заедно с това, струва ми се, на Украинската православна църква биха помогнали много две форми на подкрепа от страна на братските църкви.

Първата – да говорят на всички възможни международни нива, а също и пред правителствата на своите страни за гоненията срещу християните, които се вършат в сърцето на Европа през XXI век! Сигурен съм, че ако в такава една форма на подкрепа се включат пълноценно всички, които в момента ни съчувстват и ни оказват молитвена подкрепа, то световната общност волю-неволю би била принудена да се вслуша в гласа на Православието в Европа и другите места по света и би оказала съответното въздействие върху гонителите в Украйна.

Втората е да защитят консолидирано каноничния ред в световното Православие, неговите

традиции и устройство. Днес вече за всички са очевидни щетите от едноличното решение на Патриарх Вартоломей за легализацията на украинския разкол. Последиците му са катастрофични. То не само задвижи процеса на кървавите гонения срещу УПЦ в нашата страна, но и постави световното Православие на ръба на разкола. Във връзка с това аз съм сигурен, че ако Поместните църкви, които съчувстват на нашата обща трагедия, заемат твърда канонична позиция по украинския въпрос, то с течение на времето всички заедно бихме могли не само да решим този въпрос по един каноничен начин, но и да защитим другите Поместни църкви от подобна непредсказуема странична намеса във вътрешните им дела. И именно това би запазило единството на световното Православие за бъдещите поколения.

– Какви поуки според Вас би трябвало да изтегли Сръбската православна църква от украинския опит?

– Може би да осъзнае, че ако ние днес, в днешния свят, дори само в рамките на своя народ, престанем да отделяме необходимото внимание на системното възпитание на младите поколения в православната вяра и морал, в благодарна памет за нашата история и благочестиви предци, в уважение към нашата историческа църква и изобщо към нашата история, то в тази ниша много скоро ще се настанят други. В началото те ще осакатят ментално народа, а след това ще започнат да унищожават физически църквата като опасен атавизъм. Или пък ще я заменят с някакъв послушен симулакрум. И вече нищо няма да можем да направим с това. По този път сега вървят много страни. Не трябва да се отпускаме нито за минута, та нали носим отговорност пред нашите свети предци за бъдещето на нашите народи и нашите църкви. Господ ще ни пита за това.

– Днес отново остро стои въпросът за Косово и Метохия – ще се запази ли там присъствието на Сръбската църква. Молим Ви, високопреосвещенейши владико, за молитви за нашия народ, нашите свещенослужители и монаси в този свещен за нас край! Бихме Ви били също така благодарни, ако кажете своето пастирско слово, което да укрепи нашите братя в Косово.

– Въпреки вътрешните ни проблеми в Украйна, ние винаги с голямо внимание и сърдечно съпричастие следим това, което се върши в Сърбия. Укрепи, Господи, многострадалния сръбски народ православен, пострадал в Косово и Метохия! Молим се за вас, братя! Апостол Павел във второ Послание до Коринтяни ни утешава, казвайки: «Огорчават ни, а ние винаги сме радостни; бедни сме, а мнозина обогатяваме; нямаме нищо, а всичко притежаваме» (2 Кор. 6:10). Та нали Църквата е Тяло Христово, Което не могат да унищожат никакви лишения, и портите адови няма да ѝ надделеят. И който претърпи докрай, ще се спаси.

Източник: https://mospat.ru/bg/news/94193/